

LIBER III.

TITULUS I.

DE JUDICIARIA ECCLESIE POTESTATE.

1. OMNIS BENE CONSTITUTA RESPUBLICA SUOS HABET MAGISTRATUS CUM IMPERIO, ET JURISDICTIONE.—2. ECCLESIA DISTINCTA EST A CIVILI REPUBLICA, QUÆ SUOS HABET CUM IMPERIO, ET JURISDICTIONE MAGISTRATUS.—3. POTESTAS JUDICIARIA PARS EST HUIUS IMPERII, ET JURISDICTIONIS.—4. EAM HABET ECCLESIA, NON HOMINUM BENEFICIO, SED SUO IMPERIO, ET JURISDICTIONI COHERENTEM.—5. JUDICIARIA POTESTAS VEL IN PERSONAS, VEL IN RES, QUÆ AD REMPUBLICAM PERTINENT. 6. IN QUIBUS ÆQUA SIT ECCLESIASTICÆ, CIVILISQUE REIPUBLICÆ CONDITIO; IN QUIBUS HÆC AB ILLA DIFFERAT?—7. ET 8. POTESTAS A CHRISTO ECCLESIE DATA, TUM IN INTERIORI, TUM IN EXTERIORI FORO.—9. LOCUS JOANNIS, ET LUCÆ EXPENDITUR.—10 ET 11. POTESTAS, QUAM APOSTOLI EXERCUERUNT.—12. PAULUS ECCLESIASTICUM JUDICIUM EXPRESSE MEMORAT.—13. ET 14. APOSTOLORUM SUCCESSORES, ETHNICIS DOMINANTIBUS, NON SOLUM IN INTERIORI, SED ETIAM IN EXTERIORI FORO JUDICIA EXERCUERUNT.—15 ET 16. ATQUE HI QUIDEM VERI JUDICES ERANT, NON ARBITRI LITIGANTIUM VOLUNTATE ELECTI.—17 ET 18. EORUM JUDICIIS NIHIL DEERAT, QUOD VERUM, PERFECTUMQUE JUDICIUM REQUIRIT.—19. CONCORDIA SACERDOTII, ET IMPERII SUB CHRISTIANIS IMPERATORIBUS.—20. UTRISQUE POTESTATIS REGIMEN, ET ADMINISTRATIO.—21. ECCLESIE COERCITIO.—22. JUDICIA ECCLESIE SUB CHRISTIANIS IMPERATORIBUS.—23. LEGES PRINCIPUM CHRISTIANORUM DE CLERICORUM CAUSIS TANTUM AB ECCLESIASTICIS JUDICANDIS.—24. CIVILES QUOQUE LAICORUM CONTROVERSAS EPISCOPI JUDICARUNT; VERUM EX VOLUNTATE LITIGANTIUM.—25. CUR ECCLESIASTICUM JUDICIUM SÆPE A FORENSI DISTINGUATUR.—26. ORDO JUDICIORUM A JURE CANONICO CONSTITUTUS ETIAM IN FORO CIVILI RECEPTUS.

4.
ECCLESIAM visibilem esse societatem, et ideo visibili regendam esse gubernatione, sine qua nulla hominum societas diu stare, et conservari potest, superiore loco demonstratum est (1). Hæc autem gubernatio non tantum pertinet ad ferendas leges, quibus jubeantur, quæ faciendæ sunt, prohibeanturque contraria, sed etiam comprehendit jus curandi, et providendi, ut hæc

leges vim, atque exitum obtineant. Frustra enim leges feras, nisi etiam cures, ut his obtemperent, et obediant, qui societate continentur; et frustra cures, nisi imperium, et potestatem habeas, per quam repugnantes ad parendum cogas. Quare in omni bene constituta republica magistratus esse oportet, qui non tantum cura, et providentia, sed etiam imperio, et jurisdictione faciant, ut ab omnibus observentur leges, quæ sunt ad societatis commodum, utilitatemve comparatæ.

(1) Confer ea, quæ diximus in Prolegomenis cap. 1 §. 4 et seq. et c. 2 t. 4 p. 3 seq.

2. Christus Ecclesiam constituit ad instar republicæ à civili distinctæ (1), ei que dedit magistratus, qui huic hominum societati cum imperio præessent (2). Quare in hos magistratus omnem contulit potestatem, qua opus est, ut recte administraretur, regaturque respublica, atque ut optimis abundet legibus, quibus cuncti pareant, et repugnantes etiam in officio pœnis coerceantur. Nam quomodo stabit respublica sine magistratibus, aut cum magistratibus otiosis, et inanibus, qui jurisdictione, imperioque careant?

(1) Consule, quæ dicta sunt in Prolegomenis c. 1 §. 6 p. 4 et seq. t. 1, et quæ complexus solide, copiose, diligenter est doctissimus Mamachius in epist. ad Febron. 11 §. 18 seq. p. 265 seq. t. 1 ed. Rom. an. 1776 et antiquitat. christianar. lib. 4 c. 5 p. 270. seq. t. 4.

(2) Magistratus à Cujacio ad tit. 2 de orig. jur. opp. t. 1 col. 629 ed Ven. 1758 definitur *qui juri dicendo, et assidua jurisdictione servando præest*. Atqui hanc à Christo Episcopis datam in Ecclesia potestatem constat; et huc etiam spectat Apostolus ad Hebræ. XIII. 17: *obedite Præpositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi*. Quibus quidem verbis imperii potestas in Ecclesiæ Præpositis sine dubio continetur. Nam si christiani obedire, et subjacere jubentur præpositis suis, in his certe imperandi potestas esse debet. Similium præceptorum plenæ sunt literæ Ignatii Martyris, qui in Joannis Apostoli disciplina fuit: *studeamus*, inquit ipse in ep. ad Ephes. n. 5 apud Cotelerium PP. Apostol. t. 2 p. 15 ed. Antwerp. 1698., *Episcopo non resistere, ut simus subjecti Deo*. Magnesianos similiter n. 15 p. 21 vult *subjectos esse Episcopo, ut Christus Patri, et Apostoli Christo*. Iisdem pene verbis alloquitur Trallianos n. 2 p. 22; Philadelphenos n. 2, 9 p. 51, 55; Smyrnæos n. 9 p. 57. Atque ætate quidem Originis, quæ pertinet ad exitum sæculi II., aut initium III., ita certum, atque exploratum omnibus erat, Episcopos in Ecclesia gerere magistratum, et habere illam, quæ magistratus est propria, jurisdictionem, et potestatem, ut id tamquam certissimum ipse Origines adversus Celsum proponat. Ecclesiamque conferat cum republica, et cum civilibus ecclesiasticis magistratus, contr. Cels. l. 3 p. 466 et 467 to. 4 ed. Paris. 1755. Memorat etiam Ecclesiæ imperium, et magistratus S. Gregorius Nazianzenus orat. 17

n. 15 opp. t. 1 p. 271 ed. Colonia 1690. *Vos quoque, inquit, imperio meo, ac throno lex Christi subjicit. Imperium enim nos quoque gerimus, addo etiam præstantius, ac perfectius; nisi vero æquum est, spiritum carni fasces submittere, et cælestia terrenis cedere*. Hinc ipse Gregorius ep. 46 Africano p. 807, *Episcopatum, incruentum magistratum*, et S. Joannes Chrysostomus hom. 3 in ep. ad Coloss. to. 11 p. 549 ed. Montfaucon. Paris. 1754, *spiritualem magistratum* vocat. Quin omnes universe græci Patres Episcopatum, hoc est *magistratum*, aut *Principatum* appellant. Similiter omnes græci, et latini patres ex divina institutione repetunt hunc ecclesiasticum magistratum, ejusque potestatem, et jurisdictionem. Quare nihil agunt, qui tantum *potestatis, et auctoritatis*, non item *jurisdictionis* vocabulum ab Ecclesia usurpatum putant ante ætatem S. Gregorii M., qui certe eo vocabulo usus est ep. 8 l. 14 opp. t. 2 col. 1266 ed. Maur. Paris. 1705. Nam si Ecclesia ipsius Christi voluntate, et instituto semper habuit magistratus cum potestate condendi leges, coercendi, infligendi pœnas, habuit certe jurisdictionem: nihil autem refert, num Ecclesia jus suum potestatis, et auctoritatis, an potius jurisdictionis vocabulo explicaverit; modo Ecclesiæ detur, quod certe habet à Christo, otiosum est de vocabulis disputare.

3. Hæc autem jurisdictio, quam habent in republica magistratus cum imperio præpositi, sine dubio comprehendit judicariam potestatem. Nam qui leges condit, atque ab omnibus observandas curat, imperioque tuetur, qui in subditos habet jurisdictionem, is etiam suam explicat potestatem in judiciis, in quibus ortæ inter subditos controversiæ dirimuntur, legumque observatio præscribitur. Itaque judiciaria potestas non cujusquam hominis beneficio data est Ecclesiæ, sed penitus affixa, atque insita est in potestate condendi leges, in imperio, atque in jurisdictione, quam Christus in eam contulit.

4. Qui hanc potestatem aut Ecclesiam habere negant, aut eam ab hominum beneficio repetendam putant, ii magistratus et omnem jurisdictionem Ecclesiæ adimant necesse est (1). Nam pugnantia hæc sunt, esse in republica magistratus cum imperio, ac jurisdictione, et hos magistratus non habere judicandi potestatem, quæ eorum juri, et officio cohæret, quæque in primis est hujus imperii, et jurisdictionis propria. Atqui Ecclesiam habere magistratus, quorum administratione, cura, potestate, imperio illa Christianorum hominum societas, illaque à civili distincta republica regenda sit, hoc est, Episcopos à Christo constitutos, inter catholicos omnes constat.

(1) Primum Aëtius omnem Ecclesiæ jurisdictionem, et legislativam potestatem eripere conatus est; ejus errorem sequuti sunt Valdenses, Joannes Husius, Marsilius Patavinus, Jandunus, Lutherus, Calvinus, Grotius, qui falso putarunt, nullam Ecclesiæ esse jurisdictionem, sed omnem ejus in dirigendo, et suadendo positam esse auctoritatem. Horum exemplo protestantes

omnes, qui jus Principis in sacra tuerentur, Ecclesiae adimunt judicariam potestatem. Qui cum Puffendorffio Ecclesiam non distinctam rempublicam, aut statum, ut inquiunt, sed tantum collegium esse contendunt, ut Moshemius, Bohemerus, Budæus, alique, omnem Ecclesiae esse negant judicariam potestatem, sed hanc ad jus majestatis Principis sæcularis, pertinere arbitrantur, atque Ecclesiae tantum jus collegiale tribuunt. Joannes Bodinus l. 3 de Republic. ecclesiasticæ jurisdictioni, ac foro vehementer adversatur, atque eum sequutus est Carolus Loysæus in suo Traite de Seigneuries. In eodem luto hæsitat P. la Borde, qui opusculo cui titulus: Principes sur l'essence, la distinction, et les limites des deux puissances, spirituelle, et temporelle, datam à Christo Ecclesiae potestatem non solum dirigendi per consilia, et suasiones, sed etiam jubendi per leges, cogendique, et pœna coercendi eos, qui pœna sunt digni, labefactare, ac tollere conatur, atque ecclesiasticum ministerium ita sæculari potestati subicit, ut ad hanc pertinere contendat de externa omni, ac sensibili gubernatione cognoscere, ac judicare. Pravum, ac perniciosum opusculum damnavit Benedictus XIV, const. Ad assiduas 44 t. 4 ejus Bullar. p. 165 ed. Rom. seu Ven. 1758, et similis Marsilii Patavini, et Janduni error multo ante damnatus est à Joanne XXII, const. Licet juxta doctrinam apud Raynaldum t. 5 p. 347 ed. Lucæ. Morinus in opere de pœnitent. administr. l. 1 c. 10, forum contentiosum Ecclesiae non distinguit à foro pœnitentia, atque illum tantum post XI. aut XII. sæculum Ecclesiam habuisse putat. Cum Morino sentit Van-Espenius Jur. eccles. univers. l. 3 tit. 1. Fevretii celebre est opus de abusu, quo ipse ecclesiasticam jurisdictionem, et judicariam potestatem acriter insectatur. Inde du Pinius de Antiqua Eccl. disciplin. diss. VII. §. ult. judicium ecclesiasticum in civilibus, et criminalibus clericorum causis, et potestatem ex Principis permisso repetit. Petrus Giannoni in histor. civil. regn. Neapolit. l. 2 c. ult. t. 1, hostis infensissimus contentioso Ecclesiae foro, omnem ejus potestatem in docendo, orando, suadendo, et per censuras corrigendo ponit, et Morino etiam assentitur. Jacobus quoque Gothofredus ad l. 47 cod. Theodos. de episc. et cleric. t. 6 p. 105 et seq. ed. Lipsiæ 1745, et Jacobus Cujacius in paratit. cod. de Episcop. audien. opp. t. 2 col. 59 ed. Ven. 1758, judicariam Ecclesiae potestatem negant. Novissime Canonicus Litta in opere iterum edito Ticini an. 1785 del Diritto di disporre gl' impedimenti dirimenti nel matrimonio, è di dispensarne. to. 2 p. 125, Morini sententiam ad VIII. sæculum contraxit, atque ante hoc tempus Ecclesiae veram judicariam potestatem solum in rebus Religionis adscribit. Plures viri docti hanc Ecclesiae potestatem vindicarunt, quos inter præstant Ven. Moneta adv. Cathar. et Valden. l. 5 c. 13 §. 5 et seq. p. 532 ed. Rom. 1745, Dadinus Altaserra in opere de jurisdic. eccles. adversus Fevretium, et in libro peculiari adversus Gothofredum, Jo. Antonius Bianchi Della potestà è della polizia della Chiesa l. 1 c. 5, Joannes le Gendre *Judicium Episcopale adversus calumnias J. Gothofredi acerrime vindicatum*, doctissimus Mamachius Epist. 2 ad Febronium §. 19 seq. p. 285 tom. 1 et p. 500 seq., et Auctor operis Le storte idee raddrizzate, c. 5. Videntur est etiam Fleury disc. 7 sur l' Histor. Eccles. de la Jurisd. essent. à l' Eglise.

5. Jamvero pars hæc jurisdictionis, quam judicariam potestatem vocamus, in omni republica vel in res, vel in personas à magistratibus explicatur. Nam qui reipublicæ cum imperio præpositi sunt, in omnia, quæ ad rempublicam pertinent, ha-

bent potestatem; hoc est, in personas, ex quibus ea constat, atque in res, quibus utuntur, fruuntur personæ ad vitam traducendam. Quare etiam Ecclesiae magistratus in res, et personas suæ republicæ habere debent judicariam potestatem, quia in res, et personas suarum rerumpublicarum habent ceteri magistratus.

6. His in rebus æqua est conditio civilis, et ecclesiasticæ reipublicæ, quæ utraque imperium habet in res, et personas suas; verum ecclesiastica respublica habet etiam præcipuam spirituales potestatem, qua civilis respublica prorsus caret. Scilicet Christus, non tantum Ecclesiam instituit, quæ esset perfecta respublica, et ideo juribus fruere ceterarum rerumpublicarum; sed etiam ejus unius esse voluit præesse rebus sacris, atque divinis, et curam gerere eorum, quæ ad æternam hominum felicitatem pertinent. Itaque Ecclesiae potestas non tantum est potestas propria cujusvis reipublicæ, sed etiam sese exerit in stabiliendis fidei, morumque regulis, in sacramentis administrandis, in cultu Religionis, in sacris ritibus, in ceteris generis ejusdem.

7. In hæc quidem omnia Christus expresse dedit uni Ecclesiae potestatem; et vero ita dedit, ut in ipsum Christum contumax haberetur quisquis Ecclesiae præceptis non obediret (1). Hæc autem potestas à Christo data duplex est, altera, quæ in interiori, altera, quæ in exteriori foro exercetur. Primam expressit Christus his verbis: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt* (2); alteram his: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, et corripe eum inter te, et ipsum solum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc, unum, vel duos testes; si non audierit eos, dic Ecclesiae* (hoc est Conciliis, seu Episcopis, accepta eo loco Ecclesia ex sententia sudæorum, quales erant Apostoli, quos Christus compellat; Judæi vero Ecclesiam appellarunt, aut conventum in Synagoga habitum, aut Principes Synagogæ); *si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, et publicanus* (3), quos Judæi à synagoga excludebant. Habes hic omnia, quæ sunt exterioris judicii propria: accusatorem, reum, judicem, causæ cognitionem, sententiam, coercionem.

(1) «Qui vos audit, (inquit Christus apud Lucam X. 46), me audit; qui vos spernit, me spernit.» Latinis autem, uti et Hebræis, et Græcis, *audire* idem est ac *obedire*. Porro ei parendum, cui jubendi jus est.

(2) Joannes XX, 23.

(3) Matthæus XVIII, 15 seq. Vide Auctorem operis «des Deux puissances»

chap. 5 t. 3 p. 154 et seq. in primis autem vide Cl. Mamachium Ep. 1 ad Auctorem operis inscripti *Quid est Papa?* n. 15, p. 60 seq. ed. an. 1737.

8. Potestas in hæc à Christo Ecclesiæ data nominatim est, quoniam eam non nisi à Christo acceptam, Ecclesia habere potuisset. De reliqua potestate, quæ ad Ecclesiam pertinet eo jure, quod ipsi cum ceteris Rebuspublicis commune est, nullas Christus leges separatim dedit, neque profecto eas dare necesse erat. Nam cum Ecclesia tanquam propria, et distincta reipublica ab eo instituta fuisset, cum ejus reipublicæ status, et gubernatio constituta, cum ei dati magistratus, atque inter eos unus, qui omnibus dignitate, et jurisdictione præset, consequens erat, ut haberet omnem potestatem, quæ reipublicæ propria est; neque Christus inter homines versabatur, ut rerumpublicarum imperium, et jura constitueret, sed ut sanciret leges, quæ ad Religionem pertinent, atque ad æternam felicitatem eorum, qui hac reipublica continentur.

9. Ea de causa declaravit, *regnum suum non esse de hoc mundo* (1), et ortam controversiam super familia eriscunda judicare noluit, quoniam ejus rei iudex à nemine constitutus fuerat (2). Non hæc certe dixit, quod in *hunc etiam mundum* non haberet potestatem, aut quod ab hominibus iudex constitui deberet, qui omnium dominus erat, qui que à Patre *omne iudicium* acceperat (3); sed ut demonstraret, maxime se esse sollicitum de rebus Religionis, deque æterna hominum felicitate (4). Verum post Christi mortem Apostoli utramque potestatem exercuerunt, et quam à Christo nominatim acceperant in res sacras, atque divinas, et quam habebant tanquam magistratus Christianæ reipublicæ cum imperio præpositi (5).

(1) Joannes XVIII, 36. Locum hunc expendens Augustinus tract. 115 in Joan. n. 2 opp. t. 3 col. 792 ed. Ven. 1729, rectissime, verissimeque animadvertit, Christum non dixisse, regnum suum non esse in hoc mundo, sed dixisse solum, non esse de hoc mundo: quibus verbis significare voluit, regnum suum non ab humanis causis, atque ab hominum electione, sed aliunde, hoc est, ab ipso Patre originem habuisse. *Hic non ait*, inquit ipse Augustinus, *regnum meum non est in hoc mundo; sed non est de hoc mundo. Non ait, nunc regnum meum non est hic, sed nunc regnum meum non est hinc.* Confer Cl. Mamachium del Diritto libero della Chiesa l. 1 c. 1 n. 8 p. 64 seq. t. 1 et l. 2 §. 5 p. 93 seq. t. 2 par. 1.

(2) Lucas XII, 24. Vide eundem Mamachium l. c. l. 1 c. 1 §. 5 p. 37 et seq. t. 1.

(3) Joannes V, 22, 27.

(4) Aptissime S. Thomas 3 p. q. 59 art. 4 ad 1. Christus, inquit, quamvis esset Rex constitutus à Deo, non tamen in terris vivens, terrenum reg-

num administrare voluit. Similiter etiam judicariam potestatem exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad divina transferre. Unde Ambrosius.... nec iudex dignatur esse litium, et arbiter facultatum, etc.»

(5) «Obedite (inquit Paulus ad Hebræos XIII, v. 17) Præpositis vestris, et iubeate eis.» Apostoli autem constituerunt legem, quæ divina certe non erat, de sanguine, et suffocato. Id vero non fecissent, nisi à Christo potestatem accepissent. Hinc Paulus Act. XV, v. 41, perambulabat Syriam, et Ciliciam... præcipiens custodire præcepta Apostolorum, et Seniorum. Negat quidem Witacherus, hoc in græcis codicibus extare; sed in vetusto Codice Alexandrino reperiri, eruditus Milius Anglus in hoc cap. et v. Act. Apostol. confitetur. Fac tamen non extare; quid tum? Lucas cap. 16 v. 4 dicit hæc: «Cum autem pertransirent Civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis, et Senioribus, qui erant Hierosolymis.»

10. Itaque non tantum de rebus, quæ ad Religionem, et Ecclesiæ gubernationem pertinerent, tum voce, tum scripto præcepta constituerunt, quorum quidem sacri libri pleni sunt; sed etiam legibus repugnantes, statumque reipublicæ pervertentes, pœnis compresserunt. In primis Paulus, cujus plura, quam alius cujusquam Apostolorum, scripta extant, *virgaminatur Corinthiis* (1); profitetur, habere se *in promptu ulcisci omnem inobedientiam, ex potestate, quam dedit, ait, nobis Dominus* (2): ac ne eos denuntiatione potestatis frustra *per epistolas terrere* videretur, *quales sumus, inquit, verbo, tales et præsentibus in facto.*

(1) I. ad Corint. IV. 21. Adessis Mamachium lib. 2 «del Diritto libero della Chiesa,» cap. 1 §. 3 p. 151 seq. Tom. 2 Part. 2.

(2) II. ad Corint. X, 6 seq.

11. Thessalonicensibus quoque imperat, ut sibi obediant, et si quis non patuerit, eum à Christianorum societate exterminandum jubet: *Si quis, inquit, non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo* (1). Quam eandem pœnam pluribus quoque criminibus constituit (2); et eadem etiam coercuit tum Hymenæum, et Alexandrum in fide naufragos (3), tum Corinthium incestus in novercam reum (4). Quin ne sola severitate jus sacræ potestatis exercere videretur, eundem Corinthium, postea resipiscentem, Ecclesiæ communioni restituit (5).

(1) Apostolus II. ad Thessalonicen. III, 14.

(2) I ad Corint. V.

(3) I ad Timot. I. 20 et II. ad Timot. IV, 15.

(4) I ad Corint. V, 1 seq.

(5) II ad Corint. II, 6 seq.

12. Qui tantam in Ecclesiæ subditos habet potestatem, ut eos omnino ad parendum cogat, pœnis coerceat, in eorum crimina animadvertat, an non etiam tribunal habere poterit, in quo eorum controversias judicet? Certe Paulus (1) vehementer objurgat Corinthios, quod extra Christianam rempublicam iudices quærerent, qui eorum sæcularia negotia cognoscerent, et abjectum quemque hominem à Christianis, aptiorem ad iudicandum dicit, quam potentiorem quemlibet, qui Christianus non sit. Tum *nescitis*, inquit, *quoniam Angelos iudicabimus: quanto magis sæcularia?* Ipse Paulus (2) Thimotheum docet iudicii methodum, quam Episcopum contra Presbyteram servare oportet.

(1) Apostolus I. ad Corint. VI. v. 1 et seq., quem locum ita interpretatur Jo. Chrisostomus Hom. 16 in I. Ep. ad Corint. n. 2 p. 156 t. 10 opp. ed. Mont. facon. Paris.: Volens nos docere quodcumque tandem fuerit, non oportere nos externis committere, cum objectionem, vel quæ talis esse videbatur, movisset, prius illam solvit. Hoc enim vult significare. Fortasse dicit quispiam, nullum esse apud vos sapientem, neque ad iudicium ferendum aptum, sed contemptibiles omnes. Et quid hoc? Etiam si enim nullus sit sapiens, inquit, vos minimis permittite. Hoc autem ad verecundiam vestram dico, etc.

(2) I ad Timoth. V. 10. Confer Tertulianum contr. Marcion. l. 5 c. 12 p. 477 ed. Ven. 1744. Atque hæc quidem ab Apostolo proposita iudicii contra Presbyterum agendi ratio, tamquam firma, constansque regula in omnibus ecclesiasticis iudiciis observanda semper agnita est, uti ostendunt Theodoretus Histor. Eccl. l. 1 c. 21 p. 47 ed. Taurin. 1748, et Acta Cleri Gallicani *De la Jurisd. Eccles.* p. 2 p. 50 seqq. t. 6 ed. Paris. 1716.

13. Vita functis Apostolis, eorum Successores suam semper exercuerunt potestatem non solum in interiori, sed etiam in exteriori foro (1); habueruntque iudicia, non tantum de rebus fidei, morumque regulis (2), sed etiam de controversiis, quæ inter Christianos oriebantur. Id vero factum, est non modo cum Christiani, sed etiam cum ethnici imperio potirentur. Hoc enim temporis intervallo semper Ecclesiæ Magistratus, hoc est, Episcopi, ea curarunt, quæ ad Religionem pertinent, atque etiam pœnis coercuerunt crimina Christianorum, præsertim pœna excommunicationis, qua nulla gravior est, et quam servato ordine iudiciario infixerunt (3).

(1) Joannes Morinus de Administr. sacram. pœnitent. l. 5 c. 26 n. 48 et 49 et l. 6 c. 25 n. 12 demonstrare conatur, per plura sæcula in Ecclesia censuras à publica pœnitentia distinctas non fuisse; recentiori autem disciplina inductum fuisse, ut censuræ sint actus iudiciales in foro contentioso, qui ex iurisdictione procedunt, atque has à publicis pœnitentiis distingui, et tanquam iudiciales actus haberi cœpisse, cum forum exterius ab interiori

distinguetum est. Verum falsa prorsus hæc sententia est, et veteri Ecclesiæ disciplinæ adversatur. Certissimum enim est, semper ab Ecclesiæ censuram fuisse distinctam à publica pœnitentia, atque habitam tanquam sententiam, qua servata iudicii methodo reus criminis condemnabatur, ita ut prorsus à Christianorum societate repelleretur, et cum eo reliqui fideles nullam societatem, rerumque communicationem haberent. At vero publica pœnitentia non ita gravem afferebant pœnam, atque, ut plurimum, erat signum reconciliationis, quoniam sæpe imponebatur iis, quibus dabat Ecclesia pacem, posteaquam ipsos ab se omnino rejecerat. Qui publicæ pœnitentiæ subjectus fuerat, semper ecclesiasticæ communioni restituebatur, eaque imponebatur pœna, ut post emensam legitimam pœnitentiæ restitueretur; sed alia erat censurarum ratio. Similiter exploratum est, Ecclesiam semper habuisse forum exterius ab interiori, et pœnitentia distinctum, neque aliquis ignorare potest, eam semper contra reos criminum accusationes, et denunciationes accepisse, audivisse testes, cuncta expendisse, ac denique sententiam in reum protulisse. Certe ad interius forum non spectat Paulus I ad Timoth. V. 19, cum vetat Episcopum adversus Presbyterum accusationem recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus. Canon autem Apostolorum 66 et 67 apud Cotelierium PP. Apostolic. t. 1 p. 451 ed. Amstelæd. 1724, itemque Concilium Antiochenum sub Julio I. can. 5, et Carthaginense I. can. 10 apud Labbæum t. 2 col. 590 et 1247 ed. Ven. ut mittam cetera monumenta, quorum magnus est numerus, solemnem iudicii formam, quæ in exteriori foro adhibetur, disertissime proponunt. Videndi quoque sunt Balsamon, et Zonaras in can. 37 Apostolor. apud Beveregium tom. 1 p. 25, à quibus multa de ecclesiasticis iudiciis afferuntur. Quin etiam certus erat iudicii exercendi dies, nimirum feria secunda, uti tradit Auctor const. Apostolic. l. 2 cap. 47 apud Cotelierium t. 1 p. 257 ed. cit. Consule Jo. Antonium Bianchi della Potestà, è della polizia della Chiesa l. 1 c. 5 §. 2 n. 41 t. 3 seq. p. 443 seq. et Mamachium lib. 2 del Diritto libero della Chiesa tom. 2 part. 1 p. 151 seq.

(2) Confer Doujatium Prænot. canonic. l. 2 c. 2.

(3) Cyprianus Ep. ad Cornelium apud Labbæum t. 1 col. 716 ed. Ven., «Nam cum statutum sit, inquit, omnibus nobis, et æquum sit pariter, ac justum, ut uniuscujusque causa illic audiatur, ubi est crimen admissum.... oportet utique eos, quibus præsumus, non circumcursare, nec Episcoporum concordiam coherentem sua subdola, et fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam suam, ubi et accusatores habere, et testes sui criminis possunt.» Habes hic accusatores, testes, sententiam; quid aliud ad verum iudicium, forumque constituendum requiritur? Ipse Cyprianus l. c. narrat solemne iudicium actum adversus Privatum, et adversus Jovinum, ac Maximum, qui omnes re primum diligenter quæsitæ, et cognita, plurimum Episcoporum sententia damnati sunt. Hoc etiam referendus est Tertullianus, qui in Apologet. c. 59 p. 51 ed. Par. 1675, «Coimus, inquit, in cœtum, et congregationem.... Ibidem etiam exhortationes, castigationes, et censura divina. Nam et iudicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu: summumque futuri iudicii præiudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis, et conventus, et omnis sancti commercii relegetur.» Quibus ex verbis intelligitur, censuram ecclesiasticam, ac præsertim excommunicationem, de qua Tertullianus loquitur, fuisse actum iudicialem, eamque ab Ecclesia, re primum cognita, et expensa diligenter, ferri consuevisse. Quid dicam de Concilio Eliberitano, quod habitum est an. 305? In eo duo sunt canones, nimirum can. 74 et 75, in quibus agitur